

פרק ששי

דף ס"ז ע"א

בגמ': בני רבינא שלשה וכו'.

וכתב הבית מאיר (ריש סי' פ') דכהיום דאין המנהג לעשות בצמר אין יכול לתבוע אשתו לעשות בצמר, ולפ"ז בעושה מלאכה אחרת שלא כתוב במשנה כגון הוראה בביה"ס וכד' נראה דהוה בכלל ספק הגמ' דשלשה או ד', דנראה דלחידוש נקטה הגמ' ג' או ד' דיש צד דהכל שייך לבעל אבל ה"ה בעושה מלאכה אחרת שלא כתוב במשנה הוה בכלל ספק זה ומבואר נמי ברש"י דנקט מלאכות אחרות הוה ספק ואין יכול להוציא מאשתו.

(הערות הגר"ש אלישיב שליט"א)

★★

במשנה: פסקה להכניס לו אלף דינר הוא פוסק כנגדן מ"ז מנה כו'.

ופירש"י לפי שהוא משתכר בהן מוסיף עוד חצי, וכן הוא בירושלמי הובא ברי"ף.

והנה בפאה (פ"ח מ"ח) איתא שמי שיש לו מאתים זוז לא יטול מן הצדקה, ואם יש לו חמשים זוז, והוא נושא ונותן בהם, ה"ז לא יטול. ומפרש בירושלמי (שם) דטבין חמשינ דעבדין ממאתן דלא עבדין. הרי שמה שהוא משתכר שוה פי ארבע ממה שעומד, וזה סותר לדהכא שאינו שוה רק עוד חצי ממה שעומד.

ותירין החתם סופר (שו"ת יו"ד סי' רל"ט) דהנה לעולם מה שנו"נ בהם נעשה פי ארבע, ומאלף נעשה ארבע אלפים. אלא שהדרך הוא שנותנים להמתעסק תרי תלתא באגר, והנותן אינו נוטל רק תלתא, וא"כ משלשת אלפים היתרים אינו נוטל רק אלף יתרים, ומאלף שמכניסה האשה נעשה לו אלפים.

והנה במרדכי (סי' ק"ד) כתב דליכא הכא משום ריבית מה שמתחייב יותר, משום דגם אם מגרש עכשיו משלם ט"ו מנה, ואינו כמו רבית שעולה עם הזמן, נמצא שיש לו גרעון יותר מכל חוב, שמיד עלול לשלם היתרון, ולכן נגד זה אף שכל רווח כנ"ל נעשה מאלף אלפים, הכא שמתחייב גם לשלם מיד, אינו משלם רק חצי מזה, ומנגד אלף פוסק ט"ו מנה, וא"ש היטב.

★★

במשנה: פוסק כנגדן מ"ז מנה כו'.

במרדכי הקשה דהא הו"ל רבית שמוסיף עוד שלישי עבור מה שהכניס לו. וכתב לחדש דהיכי דהרבית עולה בפעם אחת, ואינו תלוי באגר נטר לית ביי' משום רבית, והכא תיכף בשעת הנישואין צריך לשלם שלישי בין אם יחיי' הרבה בין ימות מיד לית ביי' רבית, והובא להלכה בשו"ע יו"ד סי' קע"ז סעיף י"ד וסעיף י"ח.

בתום' יו"ט תירץ כיון דאם מתה בחייו יירשנה ולא יחזיר כלום לא הקרן ולא התוספת לא הוה הלואה. ותמה בתוספת חדשים (בגליון המשניות) וכי המלוה לבנו ברבית שרי כיון דאם ימות ירשנו ולא יצטרך לשלם.

וביאר הגאון מטרנפול בשו"ת חבצלת השרון (תנינא סי' ל"ז) דהוה קרוב להפסד כמו לשכר, וחז"ל לא רצו לאסור משום תקנת כתובה, משא"כ במלוה לבנו אין זה קרוב להפסד מה שבנו יורשו שכן הוא דרך העולם ורצון האבות, והוה קרוב לשכר בלבד.

עוד כתב שם דלכאוי' יש לתרץ עפ"י הנפסק בשו"ע יו"ד סי' ק"פ סעיף י"ג דלא אסרה תורה רבית רק הבא מהלוה למלוה, והכא שהיורשים משלמים הרבית אינו באה מיד לזה למלוה.